

Les «illes» i les «moixes»

CARLES DOMINGO

Voldria fer una matisació sobre un punt del meu article «Les illes de terra ferma», publicat en el darrer número de LLENGUA NACIONAL, el 49. Un amable suggeriment, que em va fer arribar Carles Castellanos, me n'ha fet veure la conveniència.

M'hi notifica que hi ha un indret de la vila de Calonge, al Baix Empordà, que s'anomena *La Illa*, topònim que no és sinó el d'un paratge, ara ocupat per un barri de cases, que té la particularitat de trobar-se situat entre dues rieres, just abans de confluïr, però que no es pot pas considerar ni muntanyós ni abrupte.

Doncs, l'esmena que caldria introduir en el meu intent de classificació de les situacions terrals en què se sol trobar el topònim *illa*, hauria d'anar en aquest sentit. Per tant, la «categoria espacial D», (p. 23), és la de quan es troba anomenat simplement el tros de terra que hi ha encara entre dos corrents d'aigua, just abans de la seva confluència; prescindint, per tant, de si l'indret en qüestió és un terreny pla o muntanyós, advertint, en tot cas, que l'abruptesa del

terreny no és cap obstacle per a aquesta denominació, potser fins i tot propiciant-la.

Quant a les *moixes* de l'encapçalament, tenen a veure amb l'excel·lent article del mateix número de LLENGUA NACIONAL sobre els ocells de nit del company Albert Jané. I és que encara s'hi podria afegir, si més no, un altre mot a l'abundant sinonímia que presenta el mot *òliba*, el preferit per a l'espècie *Tyto alba*. És la paraula *moixa* que el DCVB recull a Xàtiva (fent una entrada exclusiva per a aquest significat), i que Coromines esmenta de passada dintre l'article *moix*, amb la mateixa atribució, però sense fer-ne cap comentari. Personalment, he sentit aquest mot en persones procedents d'aquella població valenciana per a denominar l'ocell i també, en sentit figurat, per a titllar algú de molt callat, que no pareix gaire eixerit. Val a dir, un sentit figurat, anàleg al que té *gamarús*, per bé que -jo crec- no pas idèntic. ♦

Notes mínimes sobre un paisatge: bruixot, didot i putot

ESTEVE BETRIÀ

En general, en català la marca de femení dels noms singulars es representa ortogràficament amb la lletra -a inaccentuada (deixo de banda si la grafia -a encarna la vocal neutra [ə] en el català oriental o bé la vocal [a] àtona en el català occidental, perquè no és l'objecte d'aquesta nota). Així els noms femenins -i la resta de mots gramaticals que tenen flexió de gènere- que fan referència a éssers sexuats es construeixen molt sovint afegint aquesta lletra a la forma masculina, o més rarament canviant una altra lletra vocàlica (en especial la -e) per la -a, afegim i canvis que poden provocar l'aparició de consonants en les noves formes: *fill/filla, sogre/sogra, cosí/cosina, gos/gossa, noi/noia, lleó/leona, abat/abadessa...*

Cal dir que també hi ha una breu sèrie de noms que fan referència a éssers

sexuats que presenten formes totalment diferents, o prou diferents, per a referir-se als individus de sexe masculí o bé als de sexe femení: *home/dona, ruc/somera, oncle/tia, gendre/nora, cabra/boc, cavall/egua...* I que hi ha noms que designen éssers sexuats que només tenen gènere femení (*formiga, cadenera, balena, girafa...*), de la mateixa manera que n'hi ha que només en tenen de masculí (*ocell, elefant, dofí, lluç...*).

Hi ha, finalment, un reduït nombre de noms -i és aquí on volia anar a parar- en què la forma derivada és la masculina, és a dir, que el nom masculí sorgeix a partir d'una forma primitiva femenina. En aquest cas la llengua s'ha valgut tradicionalment del sufix -ot per a masculinitzar aquests mots d'origen femení. Aquests mots de gènere masculí els podem agrupar en

dos apartats. En el primer hi trobarem mots masculins que fan referència a objectes o conceptes asexuats que en el primitiu femení terminen, com a femenins que són, en -a: *arna > arnot, banya > banyot, bitlla > bitllot, esquella > esquellot, illa > illot, unglà > unglot...* En el segon apartat agruparíem mots que fan referència a animals que només tenien gènere femení; llavors s'empra el sufix -ot per a designar el mascle de l'espècie: *abella > abellot (o abegot), cabra > cabrot, fura > furot, guatlla > guatllet, guilla > guillot, llebre > llebrot, merla > merlot, perdiu > perdigot...* o bé una altra espècie animal, afí a la que presenta una forma femenina: *àliga > aligot, gavina > gavinot...* o les cries de l'espècie: *llúdriga > lludrigot...*

Un cas curiós d'aquest procés de masculinització d'una espècie con-